

Freden i Kardis 1661

I detta nummer

- Vart tog försvaret vägen? • Möte med Eva Byk • Freden i Kardis • London i november 2018
- 2019 års ölprovning • En riktig julmarknad • Gör en vinterutflykt
- En engagerad hedersgäst på jullunchen • Bolinders verkstäder • Vintergatan
- Besök på Narvautställningen

Vart tog försvaret vägen?

Har det sprungit och gömt sig? I och för sig är vår nuvarande försvarsmakt inte så stor så det är nog ganska lätt för den att gömma sig och inte synas speciellt mycket. Det kan ju i och för sig vara bra att man kan gömma sig i den bemärkelsen att man då också kan vara dold för en fiende. Problemet är bara att det blir alldeles för få ställen som man kommer vara gömd i.

Ibland kan man faktiskt se ett och annat JAS-plan flyga över Stockholm och även andra städer långt från landets tre flygflottiljer.

Ett JAS-plan har ju ett speciellt ljud som får alla att titta upp i skyn och kanske får man då även syn på ett av våra mest sofistikerade och potenta vapensystem. Vål upptäckt kan en sådan glimt få vår uppmärksamhet omsatt i en tanke och fråga om hur det egentligen står till med vårt försvar.

Vi som läser Trängbulletinen är nog ganska väl informerade om Sveriges försvarsförmåga eller för att vara tydlig, brist på försvarsförmåga. Man kan ju vara nostalgisk och jämföra med tiden då Försvarsmakten mobiliserade cirka 800 000 soldater. Men till vilken nytta skulle en sådan jämförelse förändra den nuvarande situationen?

Att säga att det var bättre förr löser inte problemen nu. Vi kan ju i alla fall konstatera att många av våra politiker har insett landets mediokra försvarsförmåga viket inneburit att riksdagen med stor majoritet röstat för ökning av resurstilldelningen till Totalförsvaret.

Det pratas till och med om att på sikt höja försvarets andel av BNP från nuvarande 1 % till 2 %. Som historisk jämförelse kan nämnas att under huvuddelen av 1960-talet var andelen kring 4 %. (OBS, nämner inte detta för att vara nostalgisk utan som en ren faktaupplysning).

När jag började fundera på vad jag skulle skriva i den här Ledaren så kom rubriken in i mitt huvud genast, men med en annan vinkling.

Vad jag då tänkte på var hur försvaret påverkade eller fick för tyngd i förra årets valrörelse. Det är många med mig som tycker att det försvann från politiska diskussioner och valmanifest. Även under Sälenkonferensen var det, till skillnad från tidigare år, väldigt få politiker som aktivt deltog i debatten.

Det har sin förklaring i att regeringsbildningen var i slutspurten samtidigt som konferensen pågick, men lite mer tydlighet och närvaro, även om kort, kunde man väl förvänta sig från ansvariga politiker. Jag har pratat med flera personer, som deltog i konferensen, som säger, "det var påtagligt avslaget".

Till sist, jag har just lyssnat till utrikesminister Margot Wallströms utrikesdeklaration och i korthet nämner hon försvaret.

"Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Vår militära alliansfrihet tjänar oss väl och bidrar till stabilitet och säkerhet i norra Europa. Den förutsätter en aktiv, bred och ansvarsfull utrikes- och säkerhetspolitik i kombination med fördjupade försvarssamarbeten, särskilt med Finland, och en trovärdig nationell försvarsförmåga".

Det var väl bra men nog tycker jag att vår utrikesminister kunde ägna mer utrymme åt att trycka på försvaret som en viktig del och bas för en aktiv utrikes- och säkerhetspolitik i vårt närområde. Så även i det fallet kan man säga, vart tog försvaret vägen? ■

Olle Schylander

Våren är i annalkande. Blomsterprakt från Keukenhof, Holland.

FOTO: AGNETA CEDERWALL

Möte med Eva Byk - Överlevare - en av få ännu levande efter Förintelsen

Ett antal ur Stockholms Trängbefälsförening och Försvarsutbildarna samlades i Sjömanskyrkan i Stockholms Frihamn i början av november för att träffa en av få ännu levande överlevare från Förintelsen och från Auschwitz II – Birkenau. Under trängresan i september 2018 besöktes detta koncentrationsläger i sydvästra Polen.

Eva och hennes familj, som då år 1944, bodde i Tjeckoslovakien i den delen som nu är Slovakien. De frihetsberövades av SS och föstes upp på lastbilsflak för transport till gettoto i Host. Efter en tid där, när gettoto utrymdes, vidaretransporterades de ombord i boskapsvagnar på ett tåg. Det var omkring 3 000 personer, som efter cirka en vecka utan mat, vatten och hygienutrymme anlände till Birkenau förintelseläger. Där sorterades och skildes föräldrar och barn åt. Föräldrarna döddes i gaskammare. Eva och hennes två systrar internerades i barnbaracken. Där tvingades de ta av sig sina egna kläder och skor. Deras hår klipptes av, de duschades samt fick byta till fängdräkter men blev utan skor.

Baracken innehöll ett stort antal trevningssångar där barnen fick ligga skavfötters, 12 stycken per avsats. De flesta var helt apatiska och talade inte med varandra. Maten bestod av soppa med potatisbitar. En av Evas systrar blev sjuk och dog på lägersjukhuset.

Kasernföreståndarinnan, en så kallad kapos - jude i SS-tjänst - var sträng men hade ett gott hjärta. Det var tre uppställningar per dag för räkning. Offentliga bestraffningar med örfilar och batongslag. En ökad kvinnlig lägervakt, som Evas syster var springflicka åt, blev senare dömd för flera brott mot mänskligheten till dödsstraff och hängdes i december 1945.

Det var svårt med tidsuppfattning men efter cirka två månader

förflyttades Eva med sin andra syster till ett arbetsläger.

Här var de hösten 1944 till i mars 1945. De bodde i ett läger med 3-4 baracker med cirka 80 fångar och fyra flickor/kvinnor i varje rum. Detta var i Weisswasser nära Dresden. Där fick de arbeta med ammunitionstillverkning och montera tändhattar på patroner. De arbetade 08.00-17.00. Man marscherade en halv timme till och från fabriken under påtvingad tysk sång, morgon och kväll. De utspisades på fabriken med bättre mat än i Birkenau.

I början av 1945, då tyskarna var bombade och omringade av ryssar och amerikaner, sattes slavarbetarna på ett tåg. Detta körde fram och tillbaka, tydligen utan bestämt mål. En natt tillbringade man i koncentrationslägret Bergen-Belsen.

Till slut, när man kommit i närheten av Hamburg, hördes rop utanför godsfinckorna. Man hade då kommit till den del av Tyskland som blivit erövrat av amerikanska armén. SS-vakterna på tåget flydde och Röda Korspersonal hjälpte och tog hand om fångarna som var ombord på tåget.

Därefter kom Eva och hennes syster med en transport till Sverige via Danmark. Eva hamnade i Landskrona, i karantän i kvinno-fängelset på Citadellet. Här läkarundersöktes Eva och det upptäcktes fläck på lungan så hon fick vård på sanatorium. Senare gick hon i skola på Visingsö. Hennes syster träffade en pojkvän och bodde i Stockholm dit Eva fick komma och hon fick arbete bland annat i en guldsmeds-affär. År 1950 gifte hon sig och fick tre barn.

En gång om året inställer sig Eva på Tyska ambassaden och visar att hon fortfarande lever. Detta för att

erhålla ej utbetald lön (wiedergutmachen), som sedan 1960-talet - efter ansökan - utbetalas till nazisternas tidigare slavarbetare.

Eva har ännu idag inte ett enda dygn utan att tankarna går till det som hon en gång upplevde under nazistisk fångenskap. Ett livslångt trauma.

Det var en mycket gripande berättelse om umbäranden och ofattbara grymheter mot människor vi fick höra!

Stort tack till Eva Byk, som orkade berätta om allt det onda hon gått igenom. ■

Text och foto: Olle Eklund

Freden i Kardis

Vår historia finns en hel del freder. Vi, som är födda på 1940-talet, fick i skolan läsa om dessa freder om och om igen. När vi lärt oss namnet på platsen där freden slöts och vilket år det rörde sig om så glömde vi innehållet i freden och så var det bara att börja om från början. Några undantag fanns som freden i Roskilde 1658 och freden i Köpenhamn 1660. Platser lätta att hitta på kartan och vars innehåll var lätt att komma ihåg.

En av de freder som var betydligt svårare att memorera var freden i Kardis 1661. Var låg den platsen? Slog vi upp en kartatlas så fanns inte namnet Kardis någonstans. Att namnet inte fanns med finner sin förklaring i att man i Europa efter det Första världskriget i de nya nationalstaterna ändrade Ortsnamn och anpassade dessa till det nationella språket. De äldre medeltida namnen, som i stora delar av exempelvis Baltikum var tyska, togs bort. Kardis, som blev Kärde, visar sig ligga i den del av Livland som efter det Första världskriget kom att tillhöra Estland.

Kärde (Kardis) ligger några mil norr om Tartu före detta Dorpat och strax norr om staden Jõgeva före detta Laisholm, i det område, där Karl XII och hans knektar kamperade vintern 1700-1701. Kardis var ett balttyskt gods där freden slöts 1661. Det rör sig alltså inte om Karl XII:s krig utan om Karl X Gustafs krig i Polen och Baltikum.

Karl X Gustafs krig med Polen och Danmark 1655-1660

När Karl X Gustaf blev svensk kung fick han ansvaret att försvara den svenska stormakten, som växt fram från 1561-1648. Detta var i sanning ingen lätt uppgift. Stormakten hade små resurser såväl befolkningsmässigt som ekonomiskt. Till försvar av riket krävdes trupper något som var mycket kostsamt inte minst vad gäller underhållet. Karl X Gustafs lösning på detta problem var krig mot Polen. Med Polen hade Sverige ett vapenstillestånd i Altmark 1629.

Vapenstilleståndet gällde för sex år men det var ingen fred. Den polska kungadynastin var av Vasaätt sedan

Sigismund och de polska kungarna ansåg sig ha rätt till den svenska tronen. Vid tiden för Karl X Gustafs trontillträde var Sigismunds son Johan II Kasimir Vasa Polens kung. Han var av Vasaätt inte Karl X Gustaf. Hans mor var av Vasaätt, men han själv tillhörde den pfalziska dynastin. Ytterligare ett problem för Sverige var att Polen inte ville godkänna det svenska innehavet av Livland, som polackerna hade annekterat vid ordensstatens sammanbrott, men som sedan erövrades av Gustaf II Adolf.

Karl Gustaf anförde dessa med Polen olösta frågor som krigsförklaring. Kriget skulle också lösa problemet med att försörja en armé. Den skulle försörjas på polsk botten. Krigsmålet var dessutom att erövra "sjökanten" det vill säga att erövra kustzonen mellan Livland och Pommern.

Anfallet skedde 1655 dels med en armé från Livland och med en armé från svenska Pommern. Kungen vann den ena segern efter den andra över de polska arméerna men ingen avgörande seger. Situationen blev komplicerad för Karl X Gustaf då den habsburgska kejsaren beslutade att ingripa för att stoppa den svenske kungens framfart i Polen och då Danmark förklarade krig 1657.

Danska trupper marscherade in i den svenska provinsen Bremen-Verden och ockuperade området. Kungen beslutade då att med huvuddelen av armén marschera mot Danmark. Den svenska armén nådde i augusti 1657 den danska fästningen Fredriksodde, på Jylland vid Lilla Bält, samtidigt som en svensk armé ryckt in i Halland och Skåne.

Fredriksodde erövrades under hösten 1657. På den tiden var vintrarna mycket kalla och då isen frös på Lilla- och Stora Bält fattade kungen det våghalsiga beslutet att angripa Själland och Köpenhamn genom att med armén tåga över isen. Danmarks huvudstad var hotad och den danske kungen tvangs sluta fred i Roskilde 1658.

Karl X Gustaf nöjde sig inte med fredsvillkoren. Han ville erövra hela Danmark. Det räckte inte med Skånelandskapen, Bornholm och Trondheims län. I december 1659 stormade därför svenska armén Köpenhamn men stormningen slogs tillbaka.

Sveriges fiender ökade i antal under Karl Gustafs krig. Den tidigare allierade kurfursten av Brandenburg anföll de svenska provinserna i Tyskland. Holland kom till Danmarks hjälp, vilket även den tysk romerske kejsaren gjorde. Sverige var dessutom i krig med Ryssland och i flera städer i norra Polen låg svenska garnisoner.

Karl X Gustaf dog plötsligt i Göteborg i februari 1660 och en ny fred slöts med Danmark. Sverige fick avträda Bornholm och Trondheims län i freden i Köpenhamn. Trots detta var freden en katastrof

Fredshuset i Kardis 2017.

för Danmark. Sverige fick uppleva en lika katastrofal fred 1809 då Finland gick förlustigt och Stockholm hamnade i rikets periferi på samma sätt som Köpenhamn vid frederna 1658 och 1660.

Sveriges krig med Ryssland 1656-1661

I freden i Stolbovo 1617 avträdde Ryssland Ingermanland och Kexholms län till Sverige. När Karl X Gustaf gick i krig mot Polen vägrade den ryske tsaren, Alexej Michailovitj Romanov, morgonluft. Han ordnade ett vapenstillestånd med Polen, som han varit i krig med. Nu gavs möjlighet att när svenska trupper var bundna av kriget i Polen återta de i Stolbovo förlorade områdena.

Tsarens ambition var större än så. Han ville åt den livländska kusten, östersjöstranden. Det var en gång tsar Ivan den förskräckliges krigsmål i Livländska kriget 1558-1583. Med detta misslyckades Ivan. Han gick lottlös ur Livländska kriget. Nu var situationen för Alexej betydligt mer gynnsam. Svenska armén i Livland var svag och den tyskromerske kejsaren, Holland och Danmark var positiva till ett ryskt krig mot Sverige. Den svenska expansionen i norra Europa skulle stoppas.

Det krig som 1656 bröt ut mellan Ryssland och Sverige har hamnat i kunskapsskugga hos oss svenskar. Fokus har i stället riktats på fälttågen i Polen, Danmark och Norge. I den gamla östra rikshalvan, Finland, är man mer medveten om detta krig, vilket är naturligt då Finlands östgräns drabbades av tsar Alexejs härjningar under detta krig. Den ryske tsarens taktik

Minnestexten ovanför dörren på Fredshuset i Kardis 2017.

var den att sända trupper mot Finland för att där binda de finska förbanden och hindra dessa att undsätta det svenska försvaret i Estland och Livland.

Den ryska huvudarmén, ledd av tsaren själv, föll in i Livland och erövrade Dorpat, som var ett välbefäst handelscentrum vid Peipussjön. Huvudanfallet riktades sedan mot Riga vid floden Dünas, nu Daugava, utlopp i Östersjön. Riga var sedan den medeltida Hansans tid en viktig handelsstad, som tsaren ville dirigera den ryska handeln till instället för över ishavshamnen Archangelsk.

Riga var en väl befäst stad med bastioner och raveliner. Staden ligger nära Dünas mynning i Östersjön, som försvarades av bastionsfästningen Dünamünde (även kallad Neumünde). Riga kunde på så sätt försörjas från sjösidan under en belägring.

Tsar Alexejs armé förde inte med

sig belägringsutrustning och kunskapen om hur belägringar skulle genomföras var bristfällig. Man omringade staden på landsidan men spärrade inte Dünamynningen.

Efter en tid blev underhållsläget ansträngt, något som alltid drabbade de belägrande men också de belägrade. Riga klarade sig bättre. Så drabbades de ryska trupperna av sjukdomar något som ofta var fallet under belägringar. Tsaren bröt nu upp från belägringen och drog sig tillbaka till Dorpat. Ryssarna fortsatte kriget med att bränna och härja och föra bort boskap och folk.

När Karl X Gustafs framgångar i Danmark 1658 blev kända i Dorpat fick tsaren kalla fötter och ett stilleståndsavtal ingicks med Sverige i Valiesaar strax söder om Narva. Ryssarna förberedde nu sina fredskrav. De ville behålla Dorpat och området i nordöstra Estland. Efter

Freden i Roskilde 1658 och freden i Köpenhamn 1660 blev deras förhandlingsläge försämrat. Sverige behöll sin ställning som stormakt, hade territoriellt expanderat och hade en av Europas starkaste och mest krigsvana armé.

Valet av plats för freds-förhandlingarna föll på godset Kardis, strax norr om Dorpat. Den svenska delegationen leddes av Bengt Horn av Åminne. Från rysk sida förhandlade Afanasi

Ordin-Nachtshokin och Ivan Prozonovskij. Förhandlingarna var hårda. Ryssarna ville inte ge upp ockuperat område i Livland.

Sverige svarade med att ställa upp en armé om 25 000 man som skramlade med sina vapen. Ryska stilleståndsavtalet med Polen hade gått ut och krigstillstånd rådde. Kejsaren i Wien försökte förhindra en fred mellan Sverige och Ryssland. Ryssarna gav till slut upp. Status quo fick gälla det vill säga Stolbovofredens gräns låg fast i den 1661 under-tecknade freden.

Fredshuset i Kardis

Godsägaren på Kardis beslutade 100 år efter freden att uppföra ett minnesmärke på den plats där freden undertecknades. Minnesmärket står än idag och består av en kopia av huset där det hela ägde rum. Av godsets byggnader finns idag endast stengrunden till ladugården och en magasinsbyggnad. Intill dessa rudera ligger ett vackert änge och där har fredshuset uppförts. Det har underhållits sedan 1761 Huset är knuttimrat och har ett valmat tak av typisk est- livländsk allmogetyp. Taket är täckt med vass. På långsidorna och en av kortsidorna finns fönster. Över ingången, som är placerad på ena kortsidan, sitter en träplatta med inskrift på estniska och ryska:

ARHITEKTUURIMÄESTUS
KÄRDE RANUMAJAKE
1661

ПАМЯТНИК АРХИТЕКТУРЫ
КЯРДЕСКИЙ
ДОМИК МИРА

I översättning till svenska står det "Arkitekturminnesmärket Kardis lilla fredshus 1661". I gamla Livland är således freden i Kardis inte anonym.

Litteratur:

Englund, Peter, *Den ööverbinnerlige, om den svenska stormakten och en man i dess mitt*, Atlantis, Stockholm 2000.

Engström, Johan & Ramström, Lars, *Svenska Militära Minnesmärken i Estland*, Rapport, Svenska Militära Minnesmärken(SvMM) 2017, ej publicerad.

Gullberg, Tom, *Lejonet vaknar, 1611-1660, Kringen kring Östersjön Del 3*, Schidlts förlag, Helsingfors 2008.

Hein, Ants, *Eesti mõisad, 250 fotot aastaist 1860-1939*, Tallinn 2003.

Kardis Estland, C.A. Bäckströms Arkiv, Krigsarkivet.

Kiaupa, Zygmantas et. al., *Geschichte des Baltiums*, Tallinn 2002.

Sundberg, Ulf, *Svenska freder och stillestånd 1249-1814*, Hjalmarsson & Högberg, Stockholm 2002.

Text o foto: Johan Engström

PA/Överstelöjtnant Lars Ramström inne i Fredshuset 2017.

RESERAPPORT

London i november 2018

Lancaster

Jag anlände en lördag kväll till London och hade ingenting planerat för söndagen så jag beslöt att besöka Royal Air Force museet i nordvästra London. Efter en timme med Underground och flera byten kom jag fram till museet där glada barn lekte i solskenet medan deras pappor i shorts glädde sig åt temperaturen som var +15 grader. Givetvis fanns där även mamor men de var inte klädda i shorts.

Museet är stort till ytan och ligger på ett gammalt flygfält från andra världskriget där vissa av byggnaderna är kvar från den tiden. Flera gamla hangarer är fyllda med flygplan från RAF 100 åriga historia och inte enbart brittiska utan även från andra länder. Tyska plan finns från såväl första som andra världskriget bland andra Messerschmitt 109 och 110.

Bland kända brittiska flygplan från samma tid återfinns, naturligtvis, Spitfire, Hurricane och Lancaster. Canberra fanns även i Sverige stationerad på F 8 Barkarby med "speciella uppgifter". Hawker Hunt, Venom och Vampire som även funnits i Flygvapnet kan beskådas.

Andra kända flygplan som finns på museet är till exempel Harrier, som är välkänt sedan kriget om Falklandsöarna, det fula flygplanet Buccaneer som bland annat bombade Irak och många fler. Från Underground, rundvandring på museet och åter till Underground innebär cirka en mils gående så jag fick motion på köpet.

Nu hade jag inte rest till London för att studera flygplan eller väder men vädret var ungefär som sinuskurva. Varmt och solsken följt av kall luft och småregn, varmt igen och därefter kallt regnigt och mycket blåstigt ...

Syftet med besöket på WTM, World Travel Market, var att som på andra rese-mässor skapa kontakter med företrädare för bussbolag, hotell, tänkbara attraktioner med mera.

WTM som är en stor rese-mässa med cirka

3.500 utställare och flera tiotusentals besökare är belägen i mässlokalen EXCEL. Mässlokalen ligger i östra London vid London City Airport som tyvärr numera inte trafikeras från Sverige. Tidigare kunde man flyga från Bromma och slapp då Heathrow och de tidskrävande resorna till och från city.

Jag hade bokat ett fräscht hotell tio minuters promenad från mässan varvid jag slapp transporter och köande. Hotellpris "vanliga" dagar cirka £ 60 men mässtdagarna var priset £ 208 för ett "basic" enkelrum!!

Intressant är att notera hur olika representanter betar sig mot besökare tillika presumtiva kunder. Personalen i Keukenhofs stand (blomsterträdgård i Holland) var mest intresserade av att tala med varandra och visade inget intresse

Me 109 - Messerschmitt

Spitfire

Harrier

för mig. Jag gav dock inte upp utan passade på när det endast var en person vid montern. En nonchalant kvinna som var föga intresserad av att ge mig någon information och sitt visitkort. Jag fick dock dessa till slut.

Jag hann inte gå många steg innan en annan holländska med helt annan attityd "dök på mig". En glad kvinna som direkt frågade om jag ville smaka Goudaost vilket jag naturligtvis gjorde. Vanligtvis äter jag helst Västerbottensost.

Hon informerade helt utan att jag bett om någon information om deras ostar, mejerier och besök med ostprovning. Hon sålde Gouda på ett bra och trevlig sätt. Ytterligare stånd besöktes bland annat ett som representerade museer i Amsterdam. Mannen informerade om "sina" museer men varnade samtidigt för hotellboende

i Amsterdam med som han uttryckte det "hade oförsämrat höga priser." Detsamma gällde även båtturer på kanalerna! Vi får se hur det blir med detta.

Mycken tid ägnade jag åt "det irländska området" med dess företrädare för transporter, hotell, bryggerier, brännerier med mera. Jag blev inbjuden till party på kvällen med obegränsat antal Irish coffe, Guinness med mera men jag var efter sju timmars gående och stående för trött för detta evenemang.

Belgarna var uppdelade på två områden, Vallonien respektive Flandern med en passage emellan. Jag talade med ett flertal utställare och framförde mina önskemål. De båda "landshalvorna" hade dock en gemensam nämnare. De bjöd gärna på öl och praktiskt nog i små glas, ungefär som cognacskupor i storlek. Detta innebar helt enkelt att flera sorter kunde avsmakas! För att komplettera mitt underlag kommer jag att resa till Flandern i början av december för att bland annat titta på ett antal hotell och kanske något bryggeri.

I övrigt kan nämnas att jag endast gjorde

kortare stopp vid andra länders monstrar. Dock gjorde jag två stopp vid Venedigs monter. De bjöd på en helt underbar glass! De skopade upp glass från en fryslåda, fyllde ett mått och pressade därefter ner glassen i en metallcylinder samt drog i en spak liknande den på gamla spelautomater och ut kom glass som till formen påminde om pressad potatis. Till detta en mycket god jordgubbssås. Absolut en (2!) av de godaste jag ätit

Hemresan vill jag helst glömma med allt strul och trafikkaos. Transfer hotell – Heathrow 2,5 timme mot "normalt" 1 tim 15 min till 1 tim 30 min. Jag hann dock till Sjömanskyrkan och Ewa Byks information. Skrivet några dagar efter hemkomst, det vill säga långt innan tidningen går i tryck. ■

Text o foto: Nisse Bovin

Me 110 - Messerschmitt

Belgiskt öl.

2019 års ölprovning

Ölprovning genomfördes den 28 november på Karlavägen 65 "i sedvanlig ordning". Det är numera en mycket trevlig och uppskattad "tradition" denna gång med 16 öltörstande medlemmar.

Vi avnjöt sex olika amerikanska (USA) ölsorter "varav de flesta var nya för många av oss". Amerikanskt öl har inte varit och är fortfarande inte alltid så uppskattad utan har jämförts med att sitta i en kanot. "Nära till vatten" som Göran uttryckte fylligheten i de vanliga amerikanska ölsorterna.

Vi fick som vanligt trevlig och intressant information om öl i allmänhet och de öl vi provade i synnerhet. Många välkomnade den

ökade kunskapen om amerikanskt öl som i många fall även uppskattades.

Noteras kan att med måttlig konsumtion finns knappast någon risk att bli sjuk utan hela kroppen mår bättre. Denna information insamlad och förmedlad av Göran på ett humoristiskt sätt. "Fan tro 't sa Kolingen".

De sex öl vi provade var Samuel Adams

Boston Lager, Samuel Adams Octoberfest, Lagunitas Super Cluster IPA, Avery Wheat Ease, Snowcat Coffee Stout och Anchor Brewing julöl Merry Christmas – Happy New Year.

Med släckt törst och nya kunskaper om öl tackade vi Göran för en givande kväll och framförde önskemål om kommande ölprovning nästa år.

Det kan också nämnas att de som kommer att åka på Trängs resor i år kommer att få prova öl i de olika länderna. ■

Text o foto: Nisse

En av de som tycker om öl

En riktig julmaknad

Det finns olika julmarknader, från Stortorget's genomkommersiella variant till mera genuina exempel. Ett sådant hade jag tillfälle att besöka en dag strax innan jul förra året, den traditionella julmarknaden vid Hersby hembydsgård i Sollentuna.

Hersby hembydsgård var ursprungligen ett litet uppländskt hemman med bostadshus i sten och några timrade ekonomibyggnader som blev hembydsgård 1937 och med tiden kompletterats med ditflyttade byggnader av olika slag, bland annat en handelsbod, loge, spannmålsmagasin och smedja.

Höjdpunkten i besöket blev för min och medföljande barnbarns del, ett besök i just den gamla smedjan som för dagen var i full drift. Smeden var Bengt Lehtipalo, medlem i Stockholms Trängbefälsförening, som trots sina 86 år inte tycktes ha några som helst besvär med att svinga hammaren och med ett oräkneligt antal slag förvandla en bit plattjärn till en konstnärligt

utformad klädkrok att sätta upp på väggen.

Exemplar att Bengts smide av olika slag fanns också till salu i den intilliggande gamla handelsboden.

Smidesprocessen var mycket

intressant att följa från början till slut och den lockade många åskådare som också passade på att, i det var ganska råkalla vädret, njuta av den goda värmen från den öppna ässjan. ■

Text: Göran Holmström • Foto: Helena Strehlenert

Gör en vinterutflykt!

Heldag på Husarötraden med m/s Sandhamn, som är isgående. Från Strömkajen via Vaxholm, Grinda, Svartsö, Ingmarsö och Finnhamn lördag kl. 08.30. Uppehåll cirka 50 minuter med landstigning på Husarö. Åter i Stockholm kl. 19.35. Biljetter^{*)} och servering ombord. Även matsäck kan medtagas.

Se www.waxholmsbolaget.se tidtabell 13A och 13B.

Vid kraftiga isar endast kort uppehåll på Husarö, då gäller tidtabell 13AX och 13BX!

Utflykt till Utö. Lördag och söndag pendeltåg från Stockholm City kl. 09.25, buss 846 från Västerhaninge kl. 09.58 till Årsta varifrån m/s Waxholm II går till Utö kl. 10.20. Cirka 2,5 tim uppehåll. Åter från Gruvbryggan på Utö kl. 14.30. Buss 846 från Årsta brygga kl. 15.32. Till Stockholm City kl. 16.29. Biljetter för båtresan^{*)} ombord. Se www.waxholmsbolaget.se tidtabell 21A och 21B.

Fredagstur till Ljusterö och Saxaröarna. Från Strömkajen med m/s Gällnö fredag kl. 08.30. Byte till m/s Söderarm i Vaxholm för en omväxlande rundtur till öarna i Saxarfjärden. M/S Söderarm återkommer till Strömkajen i Stockholm kl. 14.00. Biljetter^{*)} och servering ombord.

Se www.waxholmsbolaget.se tidtabell 8-9A och 8-9B.

^{*)}**Tips:** Om flera är i sällskap, bör man endast använda Reskassan på **ett** accesskort till samtligas enkelbiljetter. Anledning: Efter köp av biljetter för 750:- erhålls 25% rabatt av Waxholmsbolaget, 250:- sätts då automatiskt in på det använda accesskortet. Du får således ytterligare 250:- att använda till att åka med Waxholmsbolaget!

Att skåda skärgården i vinterskrud är något helt annat än samma vy under sommaren. Glöm inte kikare!

Manne Holmberg

En engagerad hedersgäst på jullunchen

Trängens traditionella jullunch intogs som vanligt på Oscarshemmet den 1 advent. Det var stor uppslutning av både gamla och nya medlemmar som strålade samman för att önska varandra god jul.

Hedersgästen för året var den före detta Rikshemvärnschefen generalmajor Roland Ekenberg, en entusiastisk general som hade mycket att berätta. Han hade suttit längst av alla rikshemvärnschefer på sin post, 13 år.

Jag har haft förmånen att träffa Roland Ekenberg under hela denna tid för det mesta ute på övningar, men även i andra sammanhang, och har sett hans engagemang och intresse för Hemvärnet, dess soldater och dess utveckling. Det har hänt mycket under de här 13 åren vilket Roland Ekenberg berättade om under rubriken "Frivillighet i Försvarsmakten".

Under hans period som Rikshemvärnschef har Hemvärnet gjorts om och soldaterna fått en helt modern utrustning och utbildningssystem väl jämförbart med alla andra soldater. Man genomför numera Krigsförbandsövningar och särskilda övningar för förband och befäl varje år samt Ledningsövningar för bataljonerna på Ledningsregementet i Enköping.

Roland Ekenberg informerade om militärregionerna som bildats och gjorde jämförelser med Hemvärnet nu och på 50-60-70-talet. Han berömde vidare alla frivilliga försvarsorganisationer vars medlemmar offrar så mycket av sin fritid och ställer upp när det krisar. MEN som han uttryckte det

"Vårt uppdrag är att skydda och bevaka viktiga funktioner i samhället i första hand" och "ge stöd till samhället" gör Hemvärnet när Försvarsmakten blir inkallad och att det inte är huvuduppgiften.

Generalmajor Roland Ekenberg.

Den kanske viktigaste informationen, som inte alla som inte är initierade vet, är att Hemvärnet från och med 2020 kommer bli en egen "försvarsgren". Då räknar vi med Armén, Marinen, Flyget och Hemvärnet. Det innebär en högre status för Hemvärnet i framtiden. Den mest synbarliga effekten är att hemvärnsförband och utbildningsgrupper underställs våra militärregioner och att vi på så sätt får likhet i fred, kris och krig. Stödet från Utbildningsgrupperna till våra bataljoner kommer att vidmakthållas och förbättras.

Under jullunchen fanns också ett lotteri och utdelning av de tre vandringspriserna Björn Biraths vandringspris till Elisabeth Bovin, Stockholms Trängbataljons vandringspris till Agneta Fohlström och Major Nils Posses hederssabel till Manne Holmberg. ■

Text o foto: Agneta Cedervall

Lunchen avslutades med en sprakande tårta.

Intresserade åhörare lyssnade till hedersgästens anförande.

Bolinders verkstäder

- en del av den svenska industrihistorien

Ar 1844 startade de bägge bröderna Jean och Carl-Gerhard sin mekaniska verkstad på Kungsholmen i Stockholm. Man tillverkade ångmaskiner, träbearbetningsmaskiner och råoljemotorer för bland annat sågverksindustrin och fartyg. Andra kända, gjutna, produkter var vedspisar, kaminer, köksredskap som stekpannor, grytor, våffeljärn m.m. och mycket annat.

Så småningom blev stugan på Kungsholmen för trång och större delen av verksamheten utlokaliserades till Kallhälls gård i Jakobsberg, strategiskt belägen intill både järnväg och sjöväg.

År 1919 uppgick arbetsstyrkan till ungefär 1900 anställda. Under 30-talet tillverkades bland annat utombordsmotorer (Trim), diskmaskiner, sanitetsgoods och emaljerade hushållskärl.

Under kriget gjordes också gengasaggregat och mycket annat till det svenska försvaret. Efter fredsslutet blev inriktningen huvudsakligen el-spisar och kylskåp. Så småningom blev dock konkurrensen från Electrolux, Husqvarna och Elektro Helios för stark och år 1956 lades verksamheten ner.

I källaren under biblioteket i Jakobsberg finns nu ett litet Bolindermuseum, skapat av entusiasten Kåre Andersson, på sin tid känd inom motorcykelsporten som "Kåre med håre". I museet finns ett representativt urval av Bolinders olika produkter från olika tidsepoker pietetsfullt restaurerade.

En kväll i januari var vi ett tjugotal medlemmar som samlades där och som efter en mycket god och matig smörgås och kaffe fick en underhållande och informativ genomgång av samlingarna av museichefen själv, avslutat med en film om företagets historia.

För min del fascinerades jag dock nästan mest av en reklamaffisch för ett Bolinderkylskåp, 10 års garanti utlovades! Försök hitta ett kylskåp eller annan vitvaruprodukt idag där man erbjuder något sådant. Utvecklingen går inte alltid framåt på alla områden.

Ett stort tack till Kåre för ett mycket trevligt och givande besök.

Museet har ett visst öppethållande även för individuella besök, så ta gärna ett sväng ut till Jakobsberg någon gång, från pendeltågstationen är det bara några minuters promenad. ■

Text och foto: Göran Holmström

VINTERGATAN

Även i år drog naturligtvis Stockholms Trängbefälsförening sitt strå till stacken för att möjliggöra förbundets traditionella mörkerskjutningstävling Vintergatan. Vår uppgift var samma som tidigare år, vi ansvarade för utspisningen av funktionärer och skyttar.

I år var vi tre man, medlemmen Tore Jansson var ny i gänget och bidrog med en mycket välkommen utrustningsdetalj, en 20-liters elektrisk vattenkokare, som kom till god användning. Om det nu var det ganska kalla vädret eller något annat som bidrog, men åtgången på kaffe och varmvatten var klart större än vanligt.

Även funktionärernas hamburgare och den varma korven som alla bjöds på efter målgången rönt strykande åtgång.

Så gjorde även funktionärernas lunch, en mycket välsmakande ravioli som vi hämtade från Livgardets soldathem.

En annan välkommen utrustningsdetalj, ny för året, var den diskmaskin för isoleringskärl som nu finns inne på Livgardet och som vi fick disponera innan materielinlämningen. Den besparade oss en hel del jobb, även om den bruksanvisning som satt på väggen intill var mer förvirrande än instruerande. Men sådana irritationsmoment får inte ligga i vägen för några gamla trängveteraner, de är till för att övervinna.

Även om antalet skyttar var något färre än förra året, så är det roligt att Vintergatan, denna mångåriga tradition, lever vidare och extra roligt var det att deltagandet av skyttar från broderlandet i öster var större än tidigare år. Det är inspirerande att våra finländska vänner finner det värt besväret att ta sig hela vägen till Stockholm för att delta i Vintergatan. ■

Göran Holmström

Stockholms Trångbälsförening inbjuder till

Guidad visning av

Narva segerns pris

en utställning om och kring slaget vid Narva 1700
Samling i entrén på Armémuseum
tisdagen den 9 april kl. 18.30

Kliv in i ett Stockholm år 1701 fullt av ljud!
Upplev den stora festen efter segern vid Narva
– och den blodiga verkligheten bakom segern.

Bindande anmälan SENAST den 2 april till
engstromlarsjohan@yahoo.se

**BEGRENSAT ANTAL PLATSER
- FÖRST TILL KVERN...**

Resor 2020

Resorna för året är redan bestämda och kommer att genomföras för de som anmält intresse. Det gäller att hela tiden se framåt, planera och boka i god tid. Jag vill därför snarast få tips av dig på resmål för 2020. Hollandsresan utgår. De som vill ha info om kommande resor anmäl aktuell e-postadress till info@mntravel.se

Det gäller även om du vet att din adress finns i registret men innebär att du fortfarande är intresserad. Jag gör sedan en "e-postlista reseintresserade".

Skicka e-post till
Nisse Bovin: info@mntravel.se
eller skriv ett par rader till
Nisse Bovin
Maria Prästgårdsgata 73
118 52 Stockholm

Nisse Bovin

Trångbuletinen är
Stockholms Trångbälsförenings
medlemstidning som kommer ut med
fyra nummer per år.

Ansvarig utgivare: Nils Bovin
nisse.bovin@comhem.se

Redaktör: Agneta Cedervall
ideoform@outlook.com

I redaktionen ingår: Stig Cedervall, Ewa
Eckström och Göran Holmström

Grafisk formgivning och produktion:
Idé & Form 1942 HB

Tryck: Normy Stockholm AB

Bidrag till tidningen, skickas till
ideoform@outlook.com
Redaktören återänder material om så
önskas. Redaktören förbehåller sig rätten
att ändra i texter och beskära bilder.

**Stockholms
Trångbälsförening**
informerar sina medlemmar genom
hemsida och brev. Du når oss på
www.forsvarsutbildarna.se/sthlmtrang
eller
sthlmtrang@forsvarsutbildarna.se
Nya medlemmar kontaktar
medlem.sthlmtrang@forsvarsutbildarna.se
Har du andra frågor angående Trångbäls-
föreningen skicka då e-post till
info.sthlmtrang@forsvarsutbildarna.se
Föreningens PlusGirokonto
25 27 28-1

Trångbuletinen ligger alltid också
på vår hemsida. Tipsa vänner om de är
intresserade av vår förening att ladda
ner tidningen.

Intressanta hemsidor

www.folkochforsvar.se • www.aff.a.se
www.slkf.se • www.hemvarnet.se

Manusstopp för

Nr 2-2019 10 maj 2019

**Du har väl
betalat årsavgiften
150 kronor för 2019?**

Om inte, gör det snarast.
Vill du avsluta ditt medlemskap skicka
ett e-postmeddelande eller ring mig
så tar jag hand om detta.
Göran Holmström, Sekreterare,
gorhol@gmail.com
070-4196770, 08-7160673